De berk is vooral bekend vanwege zijn witte bast. Het aantal soorten en cultivars dat daarmee opvalt, is aanzienlijk. Toch heeft de berk meer te bieden. Zo zijn er verschillende cultivars die zich onderscheiden met hun kleurrijke bladeren.

Betula pendula 'White Edge'

Bonte bladkleuren bij Betula

Tekst: Emiel van den Berg
Foto: www.visionspictures.com

Betula behoort samen met Alnus, Corylus, Carpinus en Ostrya tot de familie van de berkachtigen, de Betulaceae. Gemeenschappelijk kenmerk van deze geslachten is dat ze allemaal eenhuizig zijn; aan elke boom bevinden zich zowel mannelijke als vrouwelijke katjes. Kenmerkend voor de boomvormen van Betula is de vaak witte bast en de luchtige kroon. Vaak ook zijn de twijgen dun en buigzaam. Betula staat bekend om zijn winterhardheid. Het bomengeslacht telt ruim 50 soorten waarvan er enkele binnen de poolcirkel groeien. Daar zijn nog oerbossen te vinden met de berk als enige inheemse boom en waar men geregeld ook nog onbekende cultivars aantreft. In de open toendra's waar de ruige wind vrij spel heeft, groeien overigens vooral de gedrongen en laag spreidende berkensoorten waarvan B. nana veruit de bekendste is. De geslachtsnaam Betula is zeer waarschijnlijk afkomstig uit het Keltisch. De exacte herkomst is echter niet bekend en sommige mensen zijn van mening dat de naam afkomstig is van het Latijnse batuere, dat slaan betekent. Hiermee wordt verwezen naar de tijd van de Romeinen die soms bijlen bij zich droegen met zogenaamde roedes gemaakt van berkentwijgen. Zo'n roede met bijl stond symbool voor macht. De bijl diende daarbij voor de onthoofding maar pas nadat eerst met de roede was gegeseld. Tegenwoordig zijn berkenroedes alleen nog sporadisch te vinden in sauna's en dienen deze om de bloedsomloop te stimuleren.

BLOEDBERK

B. pendula, de ruwe berk, heeft enkele cultivars die opvallen met hun gekleurde blad. 'Purpurea' is een purperbladige cultivar die in 1870 in Frankrijk is gevonden en sindsdien op bescheiden schaal wordt gekweekt. De Duitsers spreken over Blut-Birke maar echt rood is het blad alleen in het vroege voorjaar. Naarmate de zomer vordert, verkleurt het al snel naar dof donkerpurper en uiteindelijk bruingroen. Vooral dus in de voorjaarsmaanden is deze roodbladige berk een markante verschijning. Opvallend is overigens weer wel de voor deze berk typerende herfstverkleuring die anders dan de meestal gele tint bij de groenbladige vormen hier lichtrood is. Opvallend zijn ook de donkere roodbruine twijgen die in de winter voor enige sierwaarde zorgen.

B. pendula 'Purpurea is een matig hoge boom met een smalle en losse kroon. Hij haalt net de 10 meter hoogte maar soms zijn er meerstammige exemplaren te koop die in hoogte meer bescheiden zijn. In beide gevallen is de habitus smal opgaand.

B. pedula 'Purple Splendor' is een introductie van Powell Vallery Nurseries uit Oregon, VS. Deze cultivar heeft purper blad dat vrij diep is ingesneden. Ook hier is de groeiwijze is opgaand met iets overhangende twijgen.

WITBONT

B. pendula 'White Edge' is een berk waarvan het groene blad een opvallende onregelmatige witte rand heeft. De boom groeit traag en heeft een open habitus. Deze weinig gekweekt cultivar is vooral geschikt voor aanplant in kleine tuinen waar hij met zijn trage groei, open habitus en lichte blad een decoratieve toevoeging kan zijn. Ook de cultivar 'Silver Edge' heeft groen blad met een crèmewitte rand.

B. pedula 'Golden Cloud' vormt een kleine boom met goudgeel blad net als de cultivar 'Golden Triumph'. Deze geelbladige variëteiten blijven het mooist op een licht beschaduwde standplaats. Te sterk zonlicht gedurende de zomermaanden kan het blad in de zomer beschadigen.

B. pubescens, de zachte berk, heeft takken met een meer opgaande groei dan bij B. pendula en heeft zijn naam te danken aan het jonge loof dat zacht aanvoelt vanwege de fijne beharing. Deze zeer winterharde soort kent enkele onbekende en daardoor weinig gekweekte geelbonte vormen als 'Armenian Gold', 'Aurea' en 'Yellow Wings'.

B. alleghaniensis (B. lutea), de gele berk, is niet echt een bontbladige berk maar heeft wel blad waarin de kleur geel een rol speelt. Het groen uitlopende blad heeft namelijk een gelige onderzijde waardoor de boom een opvallend lichte uitstraling krijgt. In de herfst valt de boom op met heldergeel verkleurend blad. Decoratief bij deze berk is ook de amberkleurige en afbladderende bast.